

8/1967zach



Edmund Piotrowicz

*Związek Polskich Artystów Plastyków
Centralne Biuro Wystaw Artystycznych*

Marzec 1967



Edmund Piotrowicz

grafika i rysunek

Warszawa · Zachęta · Plac · Małachowskiego 3.

W ciągu wielowiekowych dziejów twórczości plastycznej stonkowo późno ujawniło się zainteresowanie pejzażem jako samodzielnym tematem wiążąc się najczęściej z nasileniem tendencji realistycznych, ze skłonnością do bezpośredniej obserwacji natury. O kształcie dzieła w zależności od epoki i skłonności indywidualnych artysty decydowała wrażliwość na barwną powierzchnię zjawisk, na ich walory ekspresyjne lub logikę układu brył w przestrzeni. Nieokreśloność jednak granic traktowanego przedmiotu, wymagającego wyboru i sztucznych w gruncie podziałów, jak i umowność wszelkich zasad perspektywy otwierały przy tym szersze możliwości interpretacyjne tematu bazującego w zasadzie na konkretności zjawisk natury, rozwijająca się zaś nierzadko — naturalna tu przecież — skłonność do kontemplacji kryła w sobie czasem głębsze podteksty filozoficzne.

Dzisiaj szczególnie oczywistość zewnętrznych cech pejzażu, jego stabilność z nieodmiennie poziomą, spokojną linią horyzontu dzielącą ciężar ziemi od lekkości nieba, określoność punktów stałych wyznaczających stosunki przestrzenne pomiędzy elementami konkretnego czy też idealnego wycinka natury, wreszcie materialna jednoznaczność przedmiotów stają się coraz mniej atrakcyjne dla artystów zainteresowanych krajobrazem. Edmunda Piotrowicza nie można nazwać po prostu pejzażystą, choć wyłącznie ten temat go absorbuje. Obserwując rozwój twórczości artysty nietrudno zauważyć, że coraz mniej zajmuje go wygląd określonego pejzażu, coraz mniej staje się ważny powód zewnętrzny, mniej wiążące jednostkowe formy natury i tradycyjna w Europie od lat zasada perspektywy zbieżnej.

Piotrowicz zafascynowany jest przede wszystkim ruchliwymi z natury żywiołami wody i powietrza. Ten pejzażysta „przeciwny” odbiera wycinkowi natury jego tradycyjną statykę, rewiduje pozory spokoju i niezmienności. Równie jest jednak daleki od impresyjnego co od naturalistycznego widzenia pejzażu. Poza krótkim, najwcześniejszym okresem twórczości nie interesuje się zmienną powierzchnią migocącej w słońcu wody czy różnorodnością form ruchliwych obłoków, ani też obserwacją oddziaływania czynników pory i pogody na walory emocjonalne i nastrojowe krajobrazu.

Dla Piotrowicza żywioł wody, który opanował tak bardzo jego wyobraźnię, jest nierozdzielnie związany z ruchem, nie tym jednak, którego działanie ożywiało powierzchnię rzeczy, ale tym, który jako immanentna, ożywiająca cecha materii udziela się całemu polu obserwacji; przedmioty istnieją na tyle, na ile są wyznacznikami kierunków w przestrzeni i ruchu. Wyobrażenia nie poddaje się biernie żywiołowi, nie zadawala się notowaniem impresji. Jej moc witalna została ujarzmiona i poddana rygorom określonej koncepcji intelektualnej.

Właściwe Piotrowiczowi osobliwe widzenie świata w ruchu nie jest kwestią przypadku. To prawie odruch, automatyczny niemal nawyk nabyty dzięki sojuszowi wrodzonych dyspozycji artysty z odpowiadającym jego temperamentowi żywiołem, urabiany i wzmacniany częstym od dawna kontaktem z wod-

nymi szlakami. Piotrowicz jest namiętym podróżnikiem i to podróżnikiem bardzo specjalnego rodzaju jak na dzisiejszy styl pokonywania przestrzeni. Mniej interesuje go cel i szybkość, z jaką zostaje osiągnięty, a już najmniej jego lokalne osobliwości, tak pociągające mistrzów reportażu — parających się piórem czy pędzlem. Jego pochłania stan przebywania w podróży, stan, w którym można powierzyć się żywiołom, poddać nieustannemu ruchowi ogarniającemu w specyficznym rytmie coraz szersze kręgi. Ruch fal powtarzający się w monotonnej kadencji krzyżuje się z ruchem poruszanych wiatrem przedmiotów i ruchem łodzi czy statku, którego z kolei zmiany położenia udzielają pozornego ruchu mijanym, stabilnym z natury elementom krajobrazu.

Piotrowicza interesuje przede wszystkim budowana z ruchomych elementów struktura pejzażu i to nie w jego przejawach jednostkowych. Zyskując pewną autonomię wypowiedzi, wyswobodzony spod nacisku dosłowności zewnętrznych form natury zbliża się do istoty rządzących nią zasad ukrytych pod pozorami bezładnej wielości zjawisk. Nie stara się uchwycić pod różnymi szerokościami geograficznymi charakterystycznych, niepowtarzalnych cech bliskich lub dalekich, swojskich czy egzotycznych pejzaży. W odmieniających się układach form krajobrazowych elementów z uporem i konsekwencją poszukuje nie tego, co je różni ale owej wspólnej, dynamicznej zasady dominującej ruchliwością żywiołów wody i powietrza nad stabilnością ziemi. Odmienność obserwowanych elementów i specyfika różnych zespołów pejzażowych pobudza przede wszystkim myśl i wyobraźnię do głębszej i wszechstronniejszej analizy zagadnienia.

Szczęśliwie się stało, że obecna wystawa obok grafiki z ostatnich lat zgromadziła także rysunki z odbytej w ubiegłym roku afrykańskiej podróży. Odślaniają one istniejące już w załączku te cechy, które uporządkowane i wyważone, ujęte w ścisłe rygory graficznego rzemiosła znamy i z dawniejszych rycin Piotrowicza. Szkice i notatki, na gorąco kreślone pierwsze zarysy powstających koncepcji, pozwalają dojrzeć mechanikę reakcji artysty na obserwowane zjawiska, proces przekształcania się obserwacji w artystyczne tworzywo. Rysunek mający dwie zasadnicze funkcje — notatki z oglądanego motywu i zapisu świadomie kształtowanej koncepcji — u Piotrowicza zdaje się być przede wszystkim śladem myśli, która bezpośrednio, odruchowo niemal porządkuje wrażenia oka. Wydaje się, że oko mniej wrażliwe na jednostkowe cechy przedmiotów ze szczególną wnikliwością notuje wyabstrahowaną z natury, czystą niejako ideę stosunków przestrzennych i wykreśla dynamiczne linie napięć kierunkowych.

Plansze graficzne Piotrowicza zachowują w dużej mierze ślady tej drogi, jaką oko i myśl przebiegają od impresji do zamkniętego kształtu dzieła. Plastycznej ich treści niesposób odebrać w jednym spojrzeniu. Nie ofiarowują one w całości gotowych efektów, ale kryją kuszące tajemnice dla cierpliwego widza pozostawiając mu przyjemność odczytywania zapisu. Pejzaże,

choć pozbawione nawet sztafażu, nasycone są specyficzną akcją, która — nie będąc bynajmniej romantyczną walką żywiołów — wciąga niejako w głąb i nadaje kierunek oglądania, każe śledzić myśl artysty, podążać za nadanymi rzeczom kierunkami ruchu, odkrywać coraz nowe powiązania i współzależności czynników dynamiki z równoważącą konstrukcją pionów i poziomów. Czy ni się to tym chętniej, że zapis działania sił jest czytelny. Nie przesłania go natręctwo rzeczy, o których się tu tylko napomyka, uzależniając ich istnienie od udziału w akcji.

Nieobojętną sprawą dla sztuki graficznej Piotrowicza jest jej strona techniczna, bynajmniej jednak nie dla specjalnych osiągnięć w modnym dziś pościgu za nowościami. Piotrowicz ceni sobie solidny, wypróbowany warsztat dbając o jego nienaganną czystość. Pracuje wyłącznie w metalu. Uprawiając głównie suchą igłę rzadko łączy to subtelne i bogate w możliwości narzędzie z innymi sposobami traktowania metalu, jak akwafor-ta, akwatinta czy odprysk. Miękką wrażliwą kreska czystą precyzyjną linią znaczy ślad określonego kierunku albo zamyka sprecyzowanym konturem przemyślany kształt. Kreski różnej długości, różnego zagęszczenia i o różnym kierunku nachyleń, proste, czasem nieco bardziej zawile w swym biegu budują logicznie przejrzyste układy przestrzenne.

Sztuka Piotrowicza wroga łatwej dekoracyjności wymaga i od widza pewnego trudu. Uświadamiając mu różnicę między biernym patrzeniem a w pełni świadomym, aktywnym widzeniem dostarcza szczególnej satysfakcji z odkrywania wielu jej nie-powszednich uroków.

IRENA JAKIMOWICZ

EDMUND PIOTROWICZ, Warszawa
ur. w 1915 r. w Chersoniu.

Studia: 1945-1950 Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie, pracownia prof. Jana Cybisa.

Twórczość w zakresie malarstwa i grafiki.

Podróże artystyczne: Włochy, Kuba 1963, Afryka 1966.

Docent na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Udział w wystawach w kraju:

1952 • III Ogólnopolska Wystawa Plastyki, Warszawa — III nagroda

1954 • IV Ogólnopolska Wystawa Plastyki, Warszawa — II nagroda

1955 • Ogólnopolska Wystawa Młodej Plastyki, Warszawa Arsenał

1956 • I Ogólnopolska Wystawa Grafiki Artystycznej i Rysunku, Warszawa — nagroda

1959 • II Ogólnopolska Wystawa Grafiki Artystycznej i Rysunku, Warszawa — nagroda
XII Festiwal Sztuk Plastycznych, Sopot

1960 • I Biennale Grafiki, Kraków — wyróżnienie

1961 • Grafika Artystyczna i Rysunek w XV-lecie PRL, Warszawa — nagroda II stopnia Ministra Kultury i Sztuki

1962 • II Biennale Grafiki, Kraków

1964 • III Biennale Grafiki, Kraków

1965 • Grafika i Rzeźba w XX-lecie PRL, Warszawa — nagroda
Wystawa Obrazów, Rzeźb, Grafik zakupionych w 1964 r. przez Wydział Kultury Prezydium Rady

Narodowej m. Krakowa, Kraków
Ogólnopolska Subskrypcja Grafiki Artystycznej, Warszawa
II Wystawa Plastyki Złotego Grona, Zielona Góra
Wystawa Grafiki Polskiej, Lublin

1966 • Malarstwo, Grafika, Rzeźba Laureatów Nagród Państwowych i Ministra Kultury i Sztuki za całokształt twórczości, Warszawa

Udział w wystawach sztuki polskiej za granicą:

1953 • Pekin, Bombaj; Kopenhaga

1955 • Kijów; Dania

1956 • New Delhi, Kalkuta, Madras, Bombaj, Londyn

1957 • Wilno

1958 • Szwajcaria, NRF

1959 • India, Egipt, Wiedeń

1960 • Londyn

1963 • Bruksela, Hawana

1964 • Antwerpia, Gandawa, Bruksela, Praga, Bejrut, Frankfurt, Malmö, Sztokholm, Caracas, Minsk

1965 • Essen, Buenos Aires, Montevideo, Rotterdam, Arnhem, Haarlem, Goeteborg, Sztokholm

1966 • Meksyk, USA

1967 • India, Kuba

Udział w wystawach międzynarodowych:

1956 • Wystawa grupy „roter reiter”, Treunstein

1958 • V Biennale „Bianco e Nero”, Lugano

1959 • III Międzynarodowa Wystawa Grafiki, Lublana

1961 • IV Międzynarodowa Wystawa Grafiki, Lublana

1962 • III Biennale Rzeźby i Grafiki, Carrara

1964 • IV Biennale Grafiki, Tokio

1966 • I Międzynarodowe Biennale Grafiki, Kraków

Wystawy indywidualne;

1960 • Warszawa

1961 • Wiedeń

1966 • Budapeszt, Praga

Prace w zbiorach Muzeów Narodowych w Warszawie i Krakowie, Muzeum im. L. Wyczółkowskiego w Bydgoszczy, Gabinetu Rycin Uniwersytetu Warszawskiego, Ossolineum we Wrocławiu, Arts Council w Londynie, Musée d'Art et d'Histoire w Genewie, Museum of Modern Art w Tokio, w zbiorach prywatnych w kraju i za granicą.

GRAFIKA

1. **SIECI, 1959,**
suchoryt, 38,5×49,5
2. **PEJZAŻ PRZESTRZENNY, 1959,**
suchoryt, 32,5×48,5

CYKL: „DRZEWA”

3. **JODŁA, 1963,**
odprysk, 65×50
4. **PALMA REALE, 1963,**
suchoryt, 65×50
5. **DĄB, 1963,**
suchoryt, 65×50
6. **JARZĘBINA, 1963,**
odprysk, 65×50
7. **PEJZAŻ ZE SŁOŃCEM, 1963,**
suchoryt, 21×63
8. **STATEK, 1965,**
suchoryt, 65×50
9. **SANTIAGO DE CUBA, 1965,**
suchoryt, 37,5×63
10. **MASZTY, 1965,**
akwaforta, 50×36,5
11. **FALE, 1965,**
akwaforta, 36,5×50
12. **PEJZAŻ SKALISTY, 1965,**
akwaforta, 38,5×50
13. **MASZT, 1966,**
akwaforta, 50×65
14. **HORYZONT, 1966,**
akwaforta z akwatintą, 50×65

15. **RADIOTELEGRAFISTOM, 1966,**
akwaforta, 32×41
16. **MORZE, 1966,**
akwaforta, 37×62,5
17. **10 W SKALI BEAUFORTA, 1966,**
akwaforta, 49×64
18. **NAWIGACJA, 1966,**
akwaforta, 50×65
19. **SIECI, 1966,**
akwaforta, 50×65
20. **PODRÓŻ, 1966,**
metal technika mieszana, 50×65
21. **PLAŻA, 1966,**
metal technika mieszana, 50×65
22. **DZIEWIĄTA FALA, 1966,**
metal technika mieszana, 50×65
23. **Z POKŁADU, 1966,**
akwaforta, 35×49
24. **BRZEG, 1966,**
akwaforta z akwatintą, 35×49
25. **PRZYPLYW, 1966,**
akwaforta, 36,5×50
26. **POKŁADY, 1966,**
akwaforta, 36,5×49,5
27. **SŁOŃCE, 1966,**
akwaforta, 36,5×49,5

ZAŁODZE M/S „BRODNICA”

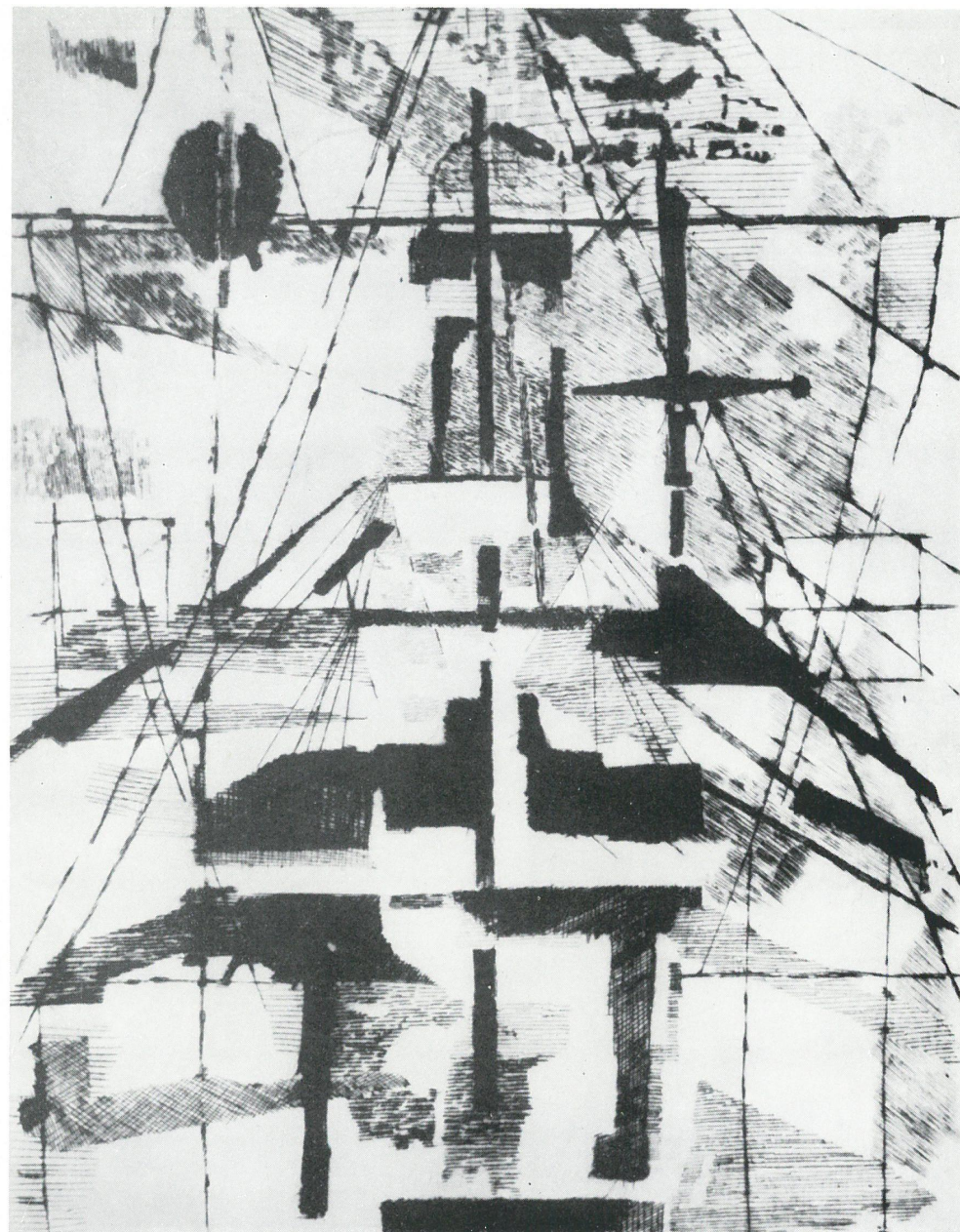
28. **AKWAFORTA I, 1966**
37,5×50

29. **AKWAFORTA II, 1966**
37,5×50
30. **AKWAFORTA III, 1966**
37,5×50
31. **AKWAFORTA IV, 1966**
37,5×50
32. **AKWAFORTA V, 1966**
37,5×50

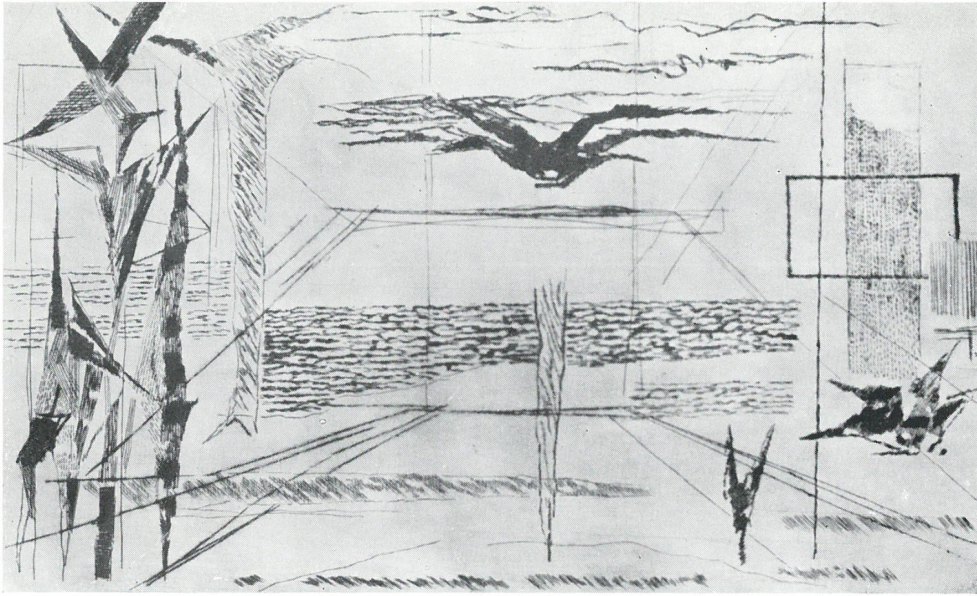
RYSUNKI

33. **RADAR, 1966,**
rysunek piórem, 36,5×50
34. **ODPLYW, 1966,**
rysunek piórem, 38×58
35. **LATARNIA MORSKA, 1966,**
rysunek piórem, 38×50
36. **GÓRY ATLASU, 1966,**
rysunek piórem, 41×58
37. **FALE, 1966,**
rysunek piórem, 36,5×49,5
38. **POKŁADY, 1966,**
rysunek piórem, 33×48
39. **PEJZAŻ Z CZARNYM SŁOŃCEM, 1966,**
rysunek piórem, 38×50
40. **NASTRÓJ TROPIKU, 1966,**
rysunek piórem, 38×50
41. **FALE I CHMURA, 1966,**
rysunek piórem, 38×50
42. **BRZEGI ARABII, 1966,**
rysunek piórem, 28×41,5
43. **WYSPY, 1966,**
rysunek piórem, 33,5×46
44. **HOLOWNIK, 1966,**
rysunek piórem, 38×50
45. **ZATOKA, 1966,**
rysunek piórem, 38×50
46. **NOTATKA, 1966,**
rysunek piórem, 23,5×38,5
47. **MOMBASA, 1966,**
rysunek piórem, 34×42
48. **BUSZ, 1966,**
rysunek piórem, 34×42
49. **WIDNOKRĄG, 1966,**
rysunek piórem, 34×42
50. **MEDUZA, 1966,**
rysunek piórem, 42×34
51. **CHATY, 1966,**
rysunek piórem, 35×57,5
52. **RÓWNIK, 1966,**
rysunek piórem, 42×34
53. **RYSUNEK Z MORZA CZERWONEGO I, 1966,**
rysunek piórem, 42×34
54. **RYSUNEK Z MORZA CZERWONEGO II, 1966,**
rysunek piórem, 42×34
55. **RYSUNEK Z MORZA CZERWONEGO III, 1966,**
rysunek piórem, 42×34
56. **RYSUNEK Z MORZA CZERWONEGO IV, 1966,**
rysunek piórem, 42×34
57. **RYSUNEK Z MORZA CZERWONEGO V, 1966,**
rysunek piórem, 42×34
58. **RYSUNEK Z OCEANU INDYJSKIEGO I, 1966,**
rysunek piórem, 42×34

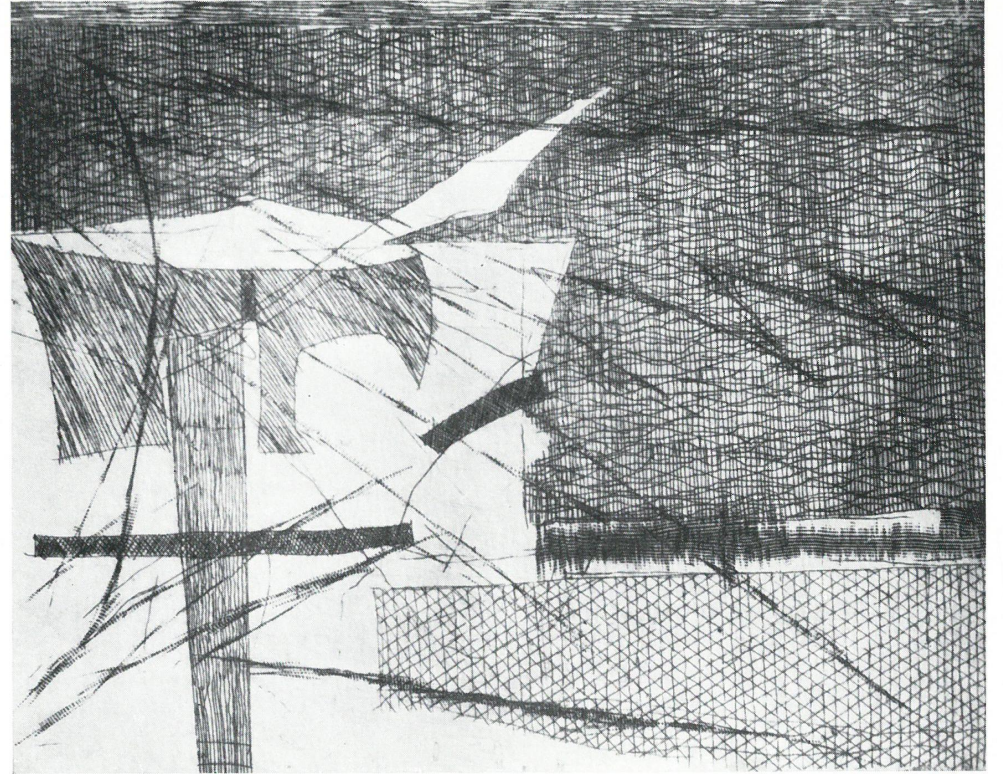
59. **RYSUNEK Z OCEANU INDYJSKIEGO II**, 1966,
rysunek piórem, 42×34
60. **RYSUNEK Z OCEANU INDYJSKIEGO III**, 1966,
rysunek piórem, 42×34
61. **RYSUNEK Z OCEANU INDYJSKIEGO IV**, 1966,
rysunek piórem, 42×34
62. **DAR ES SALAAM**, 1966,
rysunek piórem, 42×34



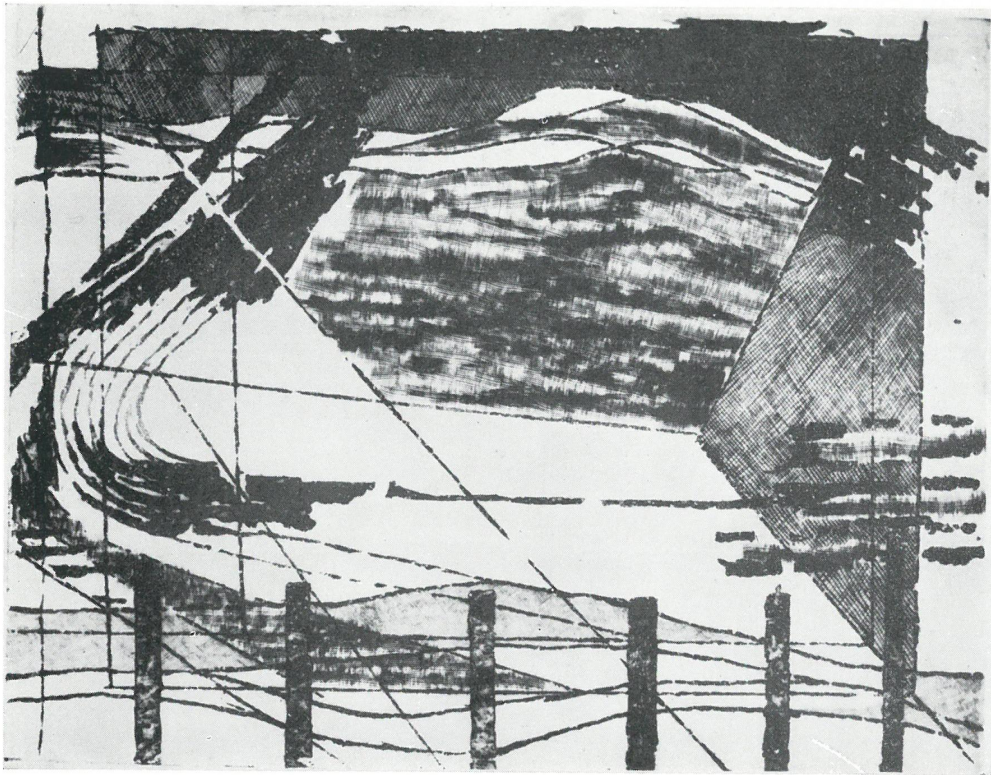
8. Statek



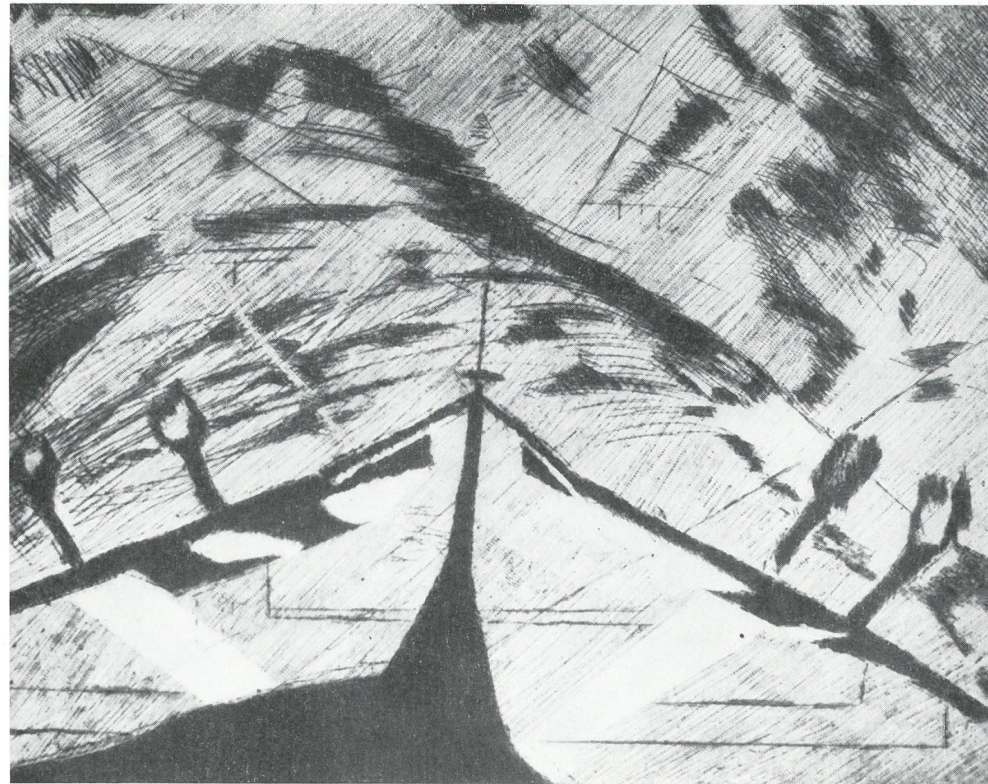
9. Santiago de Cuba



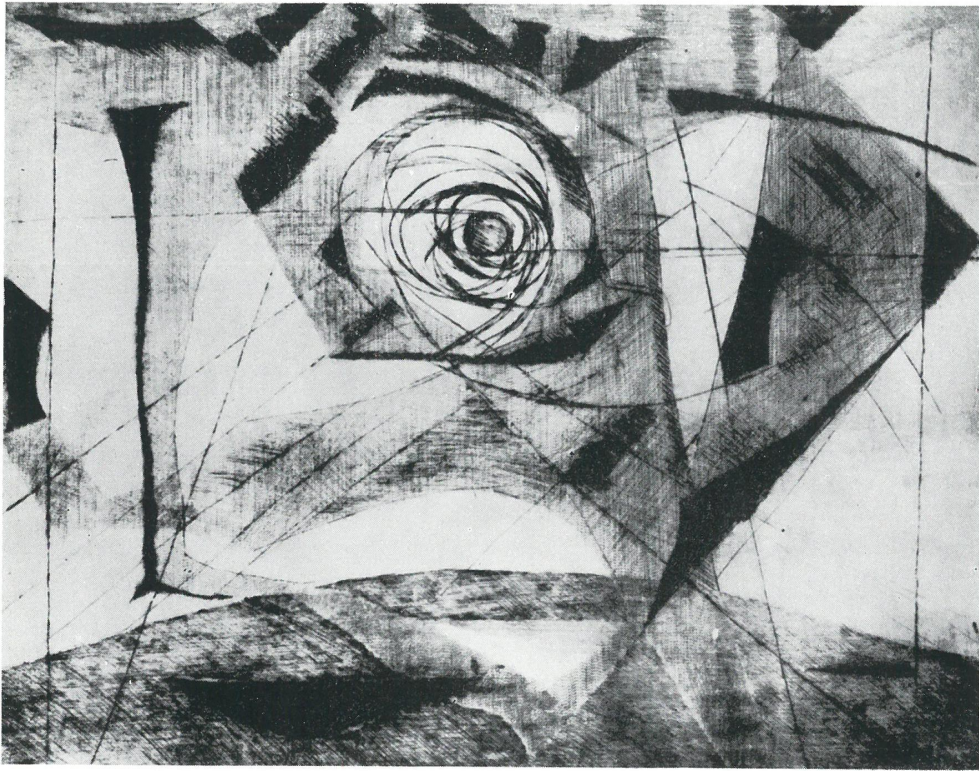
15. Radiotelegrafistom



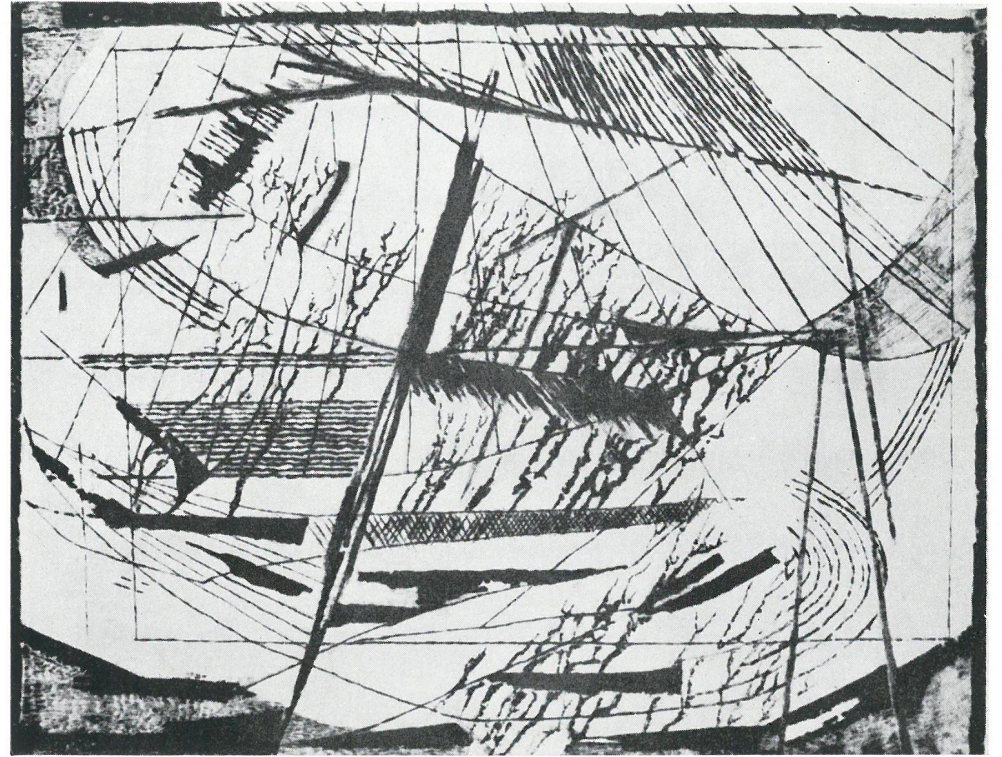
22. Dziewiąta fala



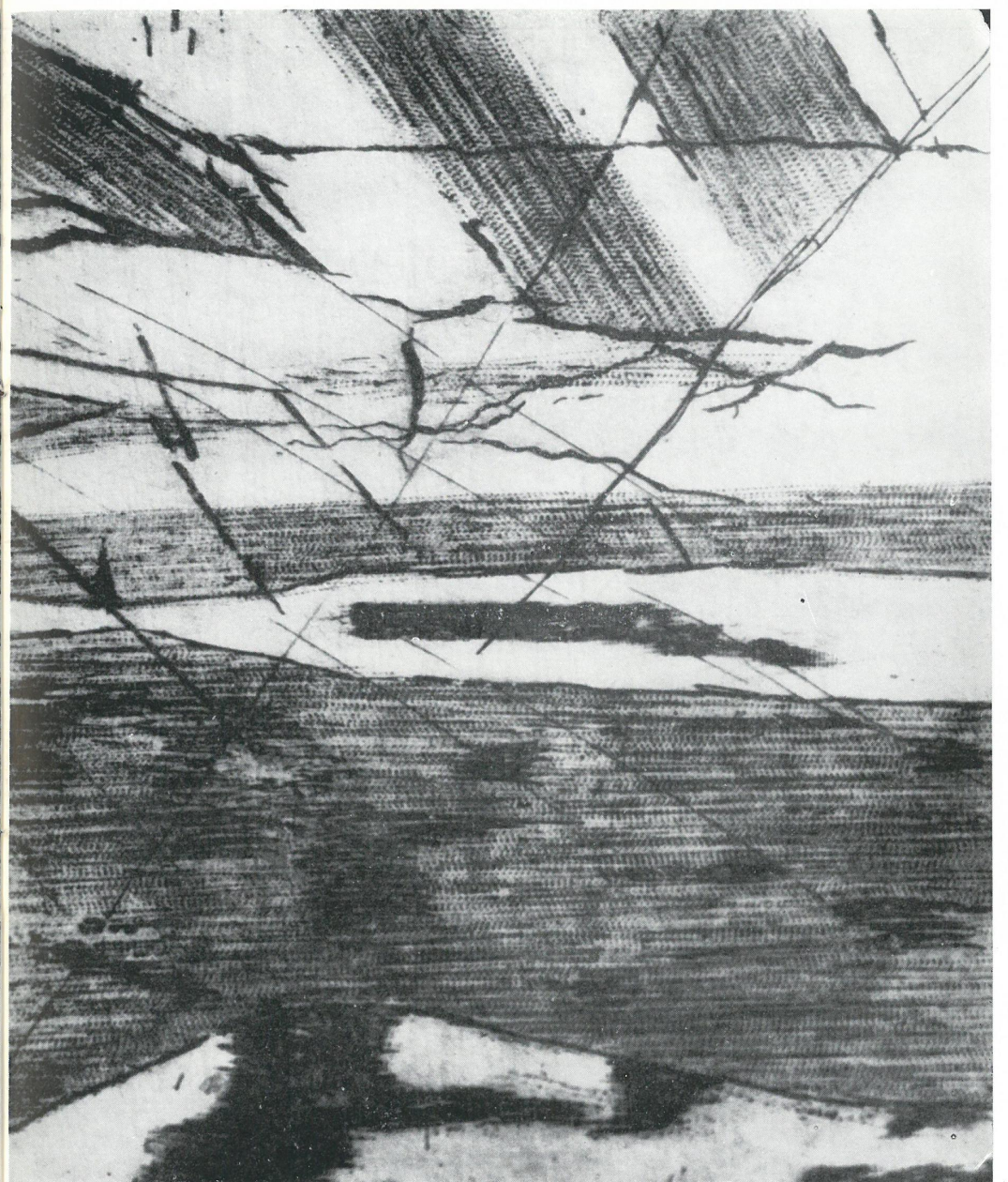
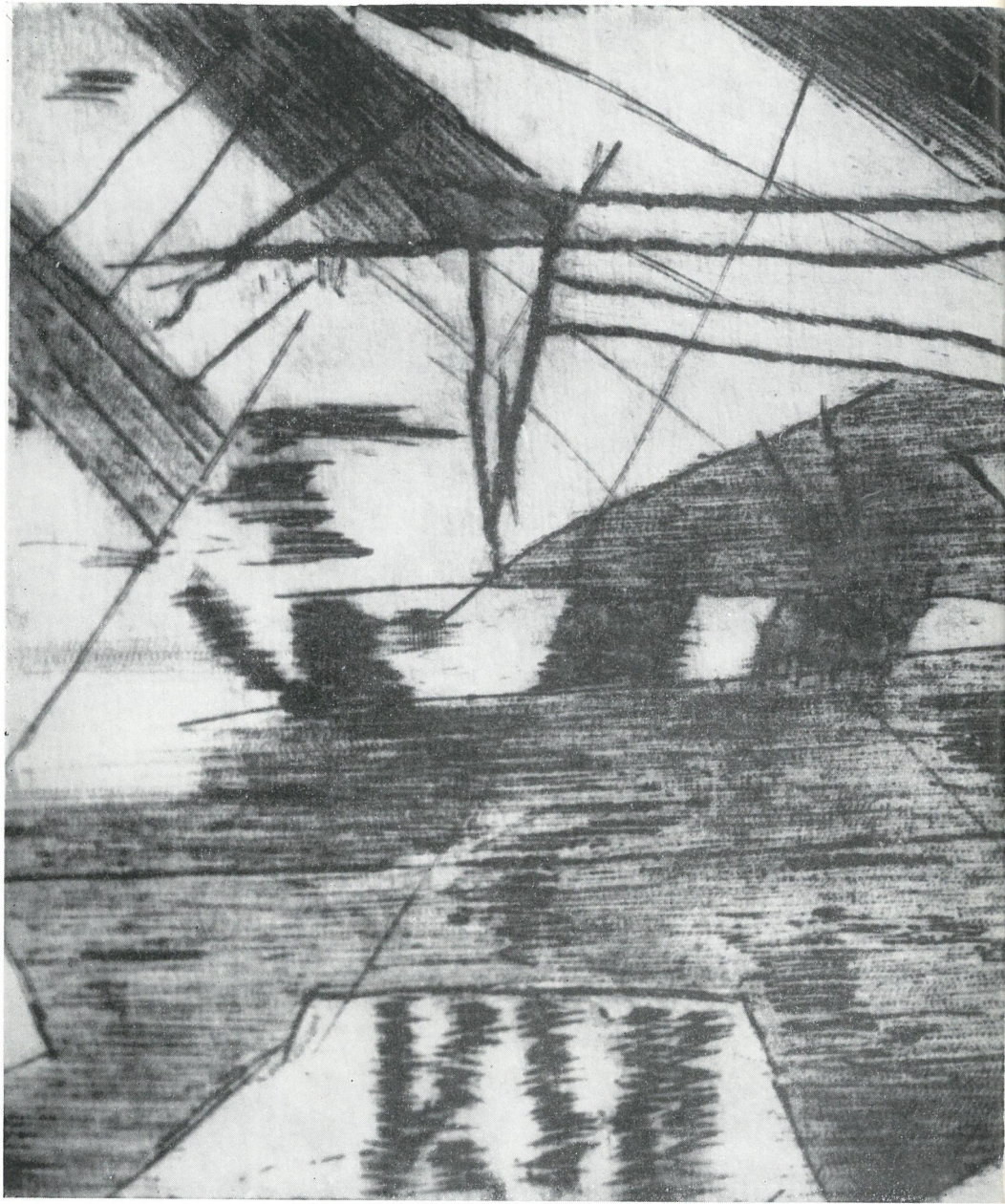
17. 10 w skali Beauforta

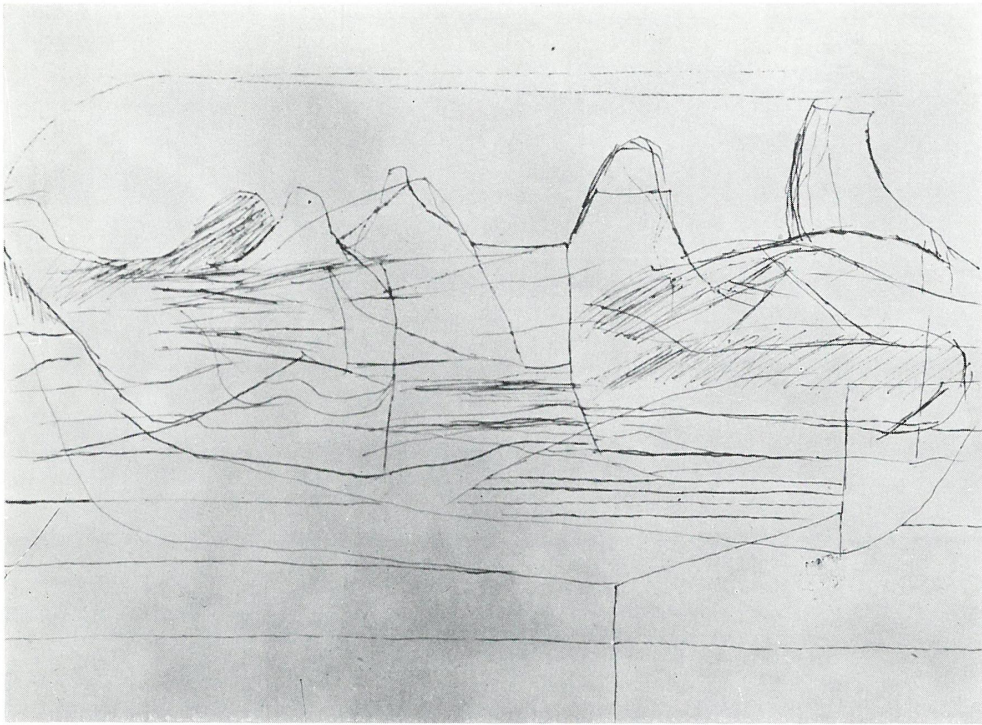


18. Nawigacja

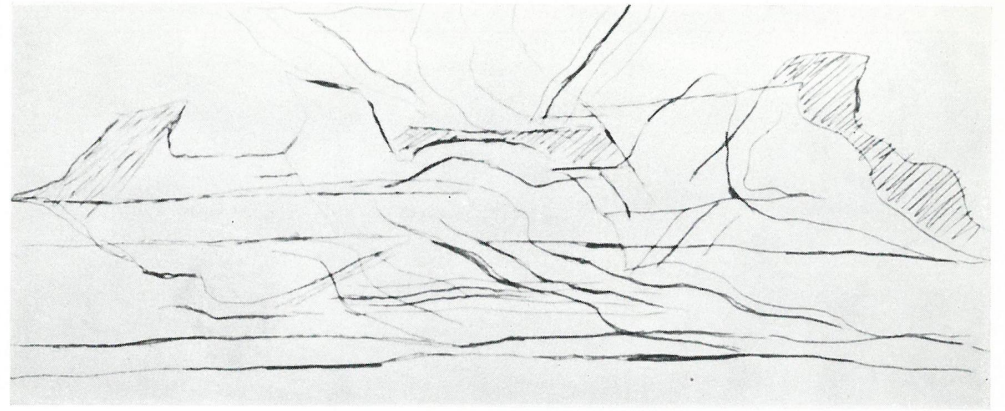


20. Podróż





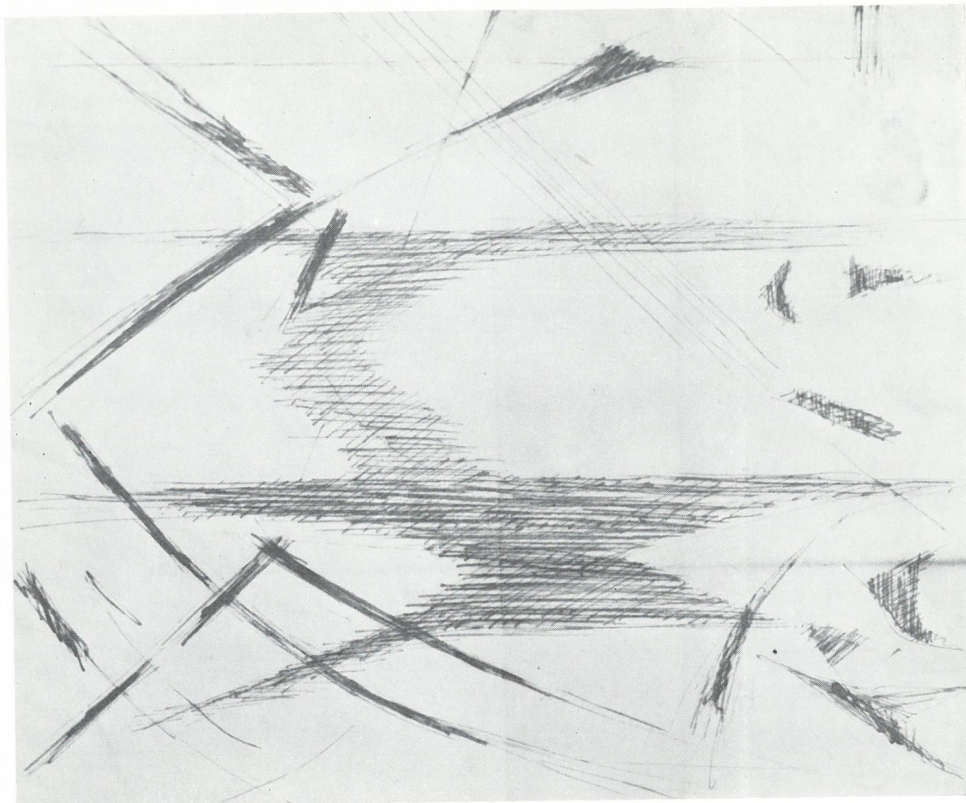
36. Góry Atlasu



53. Rysunek z Morza Czerwonego I



35. Latarnia morska



61. Rysunek z Oceanu Indyjskiego IV

Projekt ekspozycji i plakatu: Józef Mroszczak
Opracowanie graficzne katalogu: Andrzej Rudziński
Redakcja: Ada Potocka (CBWA)
Zdjęcia: Walentyna Mądrozkiewicz, Pracownia Fotograficzna CBWA — Wiesława Rolke
Redakcja techniczna: Jan Heydrich (CBWA)
Druk im. Rewolucji Październikowej. Zam. 127/67. T-5 Cena zł 10.—

